

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

FATİH AYAN BAŞVURUSU

Başvuru Numarası	: 2024/63094
Karar Tarihi	: 29/1/2026
Başkan	: Basri BAĞCI
Üyeler	: Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR
Raportör	: Yusuf Enes KAYA
Başvurucu	: Fatih AYAN
Vekili	: Av. Tebernuş ÇİL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, haksız gözetimden kaynaklanan zararların tazmin edilmesi talebiyle açılan davada hükmedilen miktarın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan yargılandığı davada 9/3/2021-10/3/2021 tarihleri arasında gözetiminde kalmış; 10/3/2021-29/3/2023 tarihleri arasında da hakkında adli kontrol tedbiri (yurt dışına çıkamamak, belirlenen yerlere belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak) uygulanmıştır.

3. Yargılama sonucunda başvurunun beraatine karar verilmiş, beraat kararı 4/3/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, beraat kararı kesinleştikten sonra haksız gözetim ve adli kontrol tedbiri nedeniyle 10.000 TL maddi ve 10.000 TL manevi tazminat istemiyle dava açmıştır.

5. Osmaniye 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 4/5/2023 tarihli kararıyla başvurunun tazminat talebini kısmen kabul etmiştir. Mahkeme, gözetim giriş ve çıkış günlerinin birlikte sayılması durumunda bir gün fazla hesaplama yapılacağını ve bu durumun fazla kazanç kaybı hesaplanmasına yol açacağını belirterek başvurunun gözetimine alındığı günün sayılmayıp ceza infaz kurumundan çıktığı günün sayılarak haksız yere gözetiminde geçirdiği bir günlük süreyi tespit etmiş; ve 2021 yılı net asgari ücretin (başvurunun gözetiminde kaldığı süreçte asgari ücretten daha fazla gelir elde ettiğine ilişkin dosya kapsamında herhangi bir belge bulunmadığı için) günlük karşılığı olarak 94,19 TL maddi tazminata hükmetmiştir. Sonrasında ise başvurunun sosyal ve ekonomik durumu, suçun niteliği, olayın cereyanı, bir günlük gözetim süresi ve uygulanan adli kontrol tedbirinin

süresini dikkate alarak hakkaniyet ölçüsünü aşmayacak ve haksız zenginleşmeye neden olmayacak makul bir miktar olmak üzere bir günlük gözaltı süresi için 500 TL ve adli kontrol tedbiri için 1.500 TL olmak üzere toplam 2.000 TL manevi tazminata karar vermiştir.

6. Adana Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 17/10/2024 tarihinde istinaf başvurusunu hükmü düzeltmek suretiyle kesin olarak reddetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde adli kontrol tedbirinin tazminat kapsamına dâhil edilmediğini açıklayarak bu tedbir nedeniyle maddi tazminata hükmedilmemesinin isabetli olduğunu kabul etmiştir. Başvurucunun avukatlık ücreti ve diğer masraflar gibi taleplerinin maddi tazminat hesabına dâhil edilemeyeceğini belirtmiş, sonuç değişmeyeceği için bu taleplerin gerekçeli kararda tartışılmamasını sadece eleştiri konusu yapmıştır. Bölge Adliye Mahkemesi 5271 sayılı Kanun'un 144. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin yürürlükten kalkmasıyla mahsubun tazminata engel teşkil etmeyeceğini kabul etmekle birlikte gözaltı süresi başka mahkûmiyetinden mahsup edilenler ile edilmeyenler arasında bir denge kurulması gerektiğini ifade etmiştir. Yaptığı inceleme sonucunda başvurunun 9/3/2021-10/3/2021 tarihleri arasındaki gözaltı süresinin bir mahkûmiyetinden mahsup edildiğini (müddetname ile) saptamıştır. Gözaltı süresi mahsup edildiği için Mahkemenin bu durumu gözetmeyerek fazla maddi ve manevi tazminata hükmetmesini hukuka aykırı bulmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi sonuç olarak maddi tazminatı 75 TL, manevi tazminat miktarını ise 200 TL olarak değiştirmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 17/11/2024 tarihinde öğrendikten sonra 28/11/2024 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon adli yardım talebinin kabulüne, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmesine ilişkin iddia dışındaki diğer şikâyetin kabul edilemez olduğuna, söz konusu iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; gözaltı tedbiri sonucunda belirlenen tazminat miktarının davanın koşullarına göre orantısız ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına göre kayda değer ölçüde düşük olduğunu, bu düşük tazminat miktarlarının tazminat hakkının özünü zayıflattığını, söz konusu durumun Anayasa ile korunan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamındaki tazminat hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

10. Başvurucunun şikâyetlerinin özünün 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında açılan tazminat davasında hükmedilen miktarın yetersizliğine ilişkin olduğu görülmüştür. Dolayısıyla başvurunun bir bütün hâlinde Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü ve dokuzuncu fıkraları kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında incelenmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi *Gülseren Çıtak* ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararıyla haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümler;

yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiği, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğu değerlendirilmiştir (*Gülseren Çıtak*, §§ 36-38).

12. Somut başvuruda da ilgili yargılama mercileri tarafından ihlal tespiti yapılmış, ve bir miktar maddi ve manevi tazminata hükmedildiğinden başvuruda yapılacak inceleme hükmedilen tazminat miktarlarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır.

13. Eldeki olayda Bölge Adliye Mahkemesi tazminata hükmederken başvurucağın bir günlük gözaltı süresinin başka bir cezasından mahsup edilmesini gözönünde bulundurarak ve mahsubun tazminata engel teşkil etmeyeceğini kabul ederek başvurucağın 75 TL maddi, 200 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

14. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yeterli tazminin mutlaka parasal tazminat anlamına gelmeyeceği, bunun başka şekillerde de mümkün olabileceği ve bu tazminin yeterliliğinin her davanın özel koşullarına göre değerlendirileceği ihtimalinin gözardı edilmemesi gerekir. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre kişilerin uğradıkları zararlar tazminat hukukunun genel prensiplerine göre devlet tarafından ödenecektir. Bu çerçevede mahsup kurumunun tazminat hukukunun genel prensipleri içinde değerlendirilip değerlendirilmeyeceğinin belirlenmesi zorunludur.

15. Mahsup, bir hüküm kesinleşmeden önce gerçekleşen ve kişi hürriyetini sınırlama sonucu doğuran hâller sebebiyle, geçirilmiş sürelerin hapis cezasından indirilmesidir. Bir suç nedeniyle de olsa henüz hakkında mahkûmiyet hükmü bulunmayan bir kimsenin hürriyetinden mahrum edilmek suretiyle ortaya çıkan haksızlığı telafi etmek amacıyla mahsup müessesesine başvurulmaktadır. Özgürlükten yoksun kalan sürelerin mahkûmiyetten indirilmesiyle bu haksızlık giderilmektedir. Mahsup kurumu, adalet ve hakkaniyet duygusunun gereği olarak özgürlüğü kısıtlanmış bir kişi bakımından denkleştirme görevi görmektedir (*Burhan Yaz (3)* [GK], B. No: 2021/7919, 29/5/2024, § 41).

16. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hak ve hürriyetin ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Özgürlük kısıtlanmasında, geçmiş zamanın fiziki olarak iadesi imkânsızdır. Ancak mahsup, haksız yere kısıtlanan süreyi kişinin zorunlu olarak çekeceği ceza süresinden düşmek suretiyle özgürlüğün zamansal olarak fiilen geri verilmesine imkân tanımaktadır.

17. Haksız yere özgürlükten yoksun bırakıldığı süre kişinin mahkûmiyetinden indirilerek fiili erken tahliye imkânı yaratılmaktadır. Bu fiili özgürlük kazanımı, parasal tazminat talebine göre somut bir hukuki sonuç doğurmaktadır. Mahsup kurumunun bu denkleştirici işlevi gözönünde bulundurulduğunda kişinin daha önce gözaltında ve tutuklulukta geçirdiği sürelerin hapis cezasından indirilmesi tazminat hukukunun genel prensipleri çerçevesinde bir tazmin olarak görülebilir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de mahsup kararı ile açıkça kişi hürriyeti hakkının ihlali için tazmin sağlamak amaçlanmışsa ve bunun ilgili kişinin çektiği ceza üzerinde ölçülebilir bir etkisi olmuşsa mahsubun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5. maddesi anlamında tazmin teşkil edebileceğine karar vermiştir (*Porchet/İsviçre*, B. No: 36391/16, 8/10/2019, §§ 18-25). Bu

kapsamda mahsup işlemiyle açıkça söz konusu ihlal için tazmin sağlamak amaçlanmışsa ve bunun ilgili kişinin çektiği ceza üzerinde ölçülebilir ve orantılı bir etkisi olmuşsa mahsubun Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası bağlamında tazmin teşkil edebileceği sonucuna varılmıştır (*Ahmet Kasım Özkan* [1. B.], B. No: 2022/73511, 28/11/2024, § 34).

18. İncelenen vakiada başvurunun beraat etmesiyle, uygulanan gözaltı işleminin haksız olduğu ilgili yargı mercilerince de kabul edilmiştir. Gözaltı süresinin başvurunun mahkûmiyet hükmünden mahsup edilmesi kanun gereği otomatik bir uygulama olsa da tazminat davası kapsamında bu işlem kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik haksız müdahaleyi telafi etme amacıyla gözönünde bulundurulmuştur. Bir günlük haksız gözaltı süresinin başvurunun cezasından indirilmesi infaz süresini doğrudan kısaltmak suretiyle ölçülebilir ve somut bir hukuki etki yaratmıştır. Bölge Adliye Mahkemesi, mevcut davada mahsup işleminin tazminat talebini ortadan kaldırmayacağını açıkça belirterek başvuru lehine tazminata da hükmetmiştir. Mahsup işlemi ile hükmedilen tazminat miktarının birlikte nazara alınması neticesinde başvurucuya sağlanan bu telafinin uygun, yeterli ve hukuka aykırılığı giderecek nitelikte bir tazmin teşkil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Netice itibarıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden bir ihlalin bulunmadığı değerlendirilmiştir.

19. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 29/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.